

Illustration ur boken »Celiaki – att inte tåla gluten».

siffror för sjukdomen och beskrivs tunntarmsskadan. I separata kapitel avhandlas mera specifika aspekter på celiaki hos barn respektive vuxna. Därefter följer beskrivning av näringssituationen vid celiaki samt diagnostik och behandling av sjukdomen.

Fallrapporter och illustrationer

Framställningen illustreras med fallrapporter, egna sjukdomsbeskrivningar av patienter och schematiska bilder.

I boken redogörs även för sociala aspekter på sjukdomen, de besvär och kostnader det medför att vara tvungen att äta glutenfri diet och det stöd som patientföreningen Svenska celiakiförbundet kan erbjuda.

Avslutningsvis lämnas en kort presentation av pågående nationell och internationell forskning inom celiakiområdet och presenteras patienters frågor om sjukdomen och doktors svar.

Stor sakkunskap

Författarnas stora sakkunskap i ämnet borgar för en genomgående god kvalitet på innehållet i boken. Det är naturligt att huvudförfattaren i egenkap av vuxengastroenterolog sätter sin prägel på innehållet, som främst avhandlar celiaki ur ett vuxenperspektiv. Kanske kan boken stimulera någon pediatriker att skriva motsvarande populärvetenskapliga framställning om celiaki hos barn.

Föredömligt skildrat för lekmän

Naturligtvis kan man ha olika synpunkter på hur man beskriver komplicerade medicinska förhållanden på ett för lekmän begripligt sätt. Jag tycker att författarna överlag har lyckats med detta konststycke.

Med den snabba kunskapsutveckling som sker inom celiakiområdet får man hoppas att det inte dröjer tolv år innan nästa upplaga av boken kommer ut. En sådan kunde med fördel

NYA BÖCKER

kompletteras med ett sökordsregister och kanske några litteraturanvisningar för mer vetgiga läsare. •

Välkommen bok om kognitiv psykoterapi

David Fowler, Philippa Garety, Elizabeth Kuipers. **Cognitive behaviour therapy for psychosis. Theory and practice.** 194 sidor. Chichester: Wiley, 1995. Pris £ 15.99. ISBN 0471-93980-3.

Recensent: professor Giacomo d'Elia, psykiatrisk institutt, Haukeland Sykehus, Bergen, Norge.

Kognitiv psykoterapi är, som det brukar säjas, en behandlingsmetod på stark framarsch. Tillämpningen inom psykosområdet har hittills resulterat i intressanta och löftesrika rapporter och fallbeskrivningar. Det är därför med förväntansfull nyfikenhet som man läser denna bok.

Bokens titel antyder att det individuella behandlingsprogrammet omfattar kognitiva och beteendeterapeutiska inslag. Man har valt att använda den mer allmänna termen »psykos», men boken handlar främst om schizofreni. Boken består av fyra delar.

Alltför omfattande om patientproblem

Första delen (kapitel 1–3) ger en översikt över symtom som drabbar patienter med psykotiska tillstånd. Författarna ansluter sig till uppfattningen att inte alla symtom vid schizofreni kan förklaras utifrån en renodlad biologisk referensram. Sociala konsekvenser, och inte minst patientens psykologiska reaktion på symptomen, bidrar till att forma den kliniska bilden – en uppfattning som tillhör de etablerade självklarheterna.

Inom ramen för stress-sårbarhetshypotesen tar författarna upp en mycket mer intressant praktisk terapeutisk aspekt, nämligen patienternas egna strategier för att självreglera och lindra symtom.

Denna del av boken tillför inget nytt och kunde ha reduce-

rats till betydligt färre antal sidor.

Patogenetiska hypoteser

Andra delen av boken (kapitel 4–7) beskriver hypoteser om grundläggande störningar för schizofrena symtom. Här nämns speciellt

- störning i den kognitiva mekanismen som hjälper att automatiskt sortera inifrån kommande från utifrånkommande signaler (symtom: hallucinationer),
- störningar i den kognitiva processen som automatiskt analyserar sociala interaktioner och leder till korrekt tolkning av dessa (symtom: misstolkningar av andra människors intentioner, misstänksamhet, brister i sociala färdigheter),
- störningar i den kognitiva förmågan att automatiskt särskilja information relaterad till den egna personen från information som saknar personlig relevans (symtom: tendens till referensidéer, åsyftningstankar, upplevelse av att vara utsatt för andras närgångna och illvilliga nyfikenhet).

Intakt verbal, musikalisk, matematisk eller annan intellektuell färdighet maskerar förekomsten av dessa störningar, vilket gör att patientens beteende ofta upplevs som oförklarligt.

Denna del av boken känns mycket relevant och viktig. Neuropsykologiska störningar relateras till förändringar i ett biologiskt substratum lokaliserat till prefrontala och septum-hippocampusområden. Vår förståelse för basala störningar vid schizofreni är fortfarande intuitiv. Vi har en lång väg kvar att gå i kartläggningen av de schizofrena symptomens patogenes.

Kliniska inblickar

Kognitiva beteendeterapeutiska interventioner måste följa en flexibel uppläggning med stor tolerans för avvikelser från den traditionella kognitiva terapins struktur.

Accepterandet av oregelbunden ordinationsfölsamhet och av förekomsten av icke-behandlingsbara tillstånd hör till det förhållningssätt som författarna förespråkar. Målen för behandlingen är att lindra svaghet och oro orsakad av re-

siduala symtom och att utveckla strategier för förebyggande av nya skov. Tillämpningen beskrivs i sex delar (kapitel 8–15), som inte behöver följa varandra i den ordning som presenteras här:

- inledning, utredning, terapeutisk allians (här ges en del intressanta tips), att inte en patientcenterad hållning, »Columbos teknik»,
- att stärka patientens upplevelse av att kunna bemästra hallucinationer och vanföreställningar, impulsivt handlande genom egna dämpande strategier,
- ett alternativt sätt att tolka patientens avvikande upplevelser, »a new model of psychosis»,
- behandling av positiva symtom (t ex genom normaliserande teknik, undersöka för- och nackdelar med symtomen, ifrågasättande, alternativt tänkande),
- att undersöka och förändra patientens dysfunktionella grundantagande (att vara sårbar, impulsstyrd, dömd till ensamhet, att bära skulden för sin olycka, att vara speciell, utvald, etc),
- konsolidering av uppnådda resultat och avslutning.

Det är alltid intressant att få inblick i andras arbetssätt, och denna del av boken bjuder på många intressanta inblickar.

Uppmuntrande konklusion

Bokens avslutande (kapitel 16) ger en bra och nyttig översikt över den möjliga effektiviteten av kognitiva beteendeterapeutiska tekniker som beskrivits i boken. Författarnas konklusion är att det idag föreligger tillräckliga bevis för terapins potentiella möjligheter, men inte tillräckligt stöd för dess effektivitet i stora patientgrupper. Nuvarande fynd pekar på kognitiv beteendeterapi som ett lovande behandlingsalternativ värt att pröva vidare.

Således en försiktig konklusion som uppmuntrar till fortsatt klinisk tillämpning och samtidigt understryker behovet av fortsatta ansträngningar att empiriskt dokumentera terapins förtjänster.

Intressant och nyttig kunskapskälla

Sammanfattningsvis ger boken ett intressant och nyttigt bidrag till våra kunskaper inom ett svårt behandlingsområde. Intresserade och framför allt aktivt engagerade i kognitiv psykospsykoterapi bör läsa boken. •